Από τους Ρως μέχρι τον Κύριλλο

Μια έκδοση της Εθνικής Βιβλιοθήκης φωτίζει ιστορικές, ιδεολογικές και θρησκευτικές πτυχές του πολέμου στην Ουκρανία

Του **ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ**

Εχουν έναν διακριτικό τρόπο να προσελκύουν το ενδιαφέρον του αναγνώστη οι εκδόσεις της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος. Στην πιο πρόσφατη, με τίτλο «Για τον πόλεμο της Ρωσίας εναντίον της Ουκρανίας», το διαπιστώνει κανείς από τις πρώτες σελίδες, όπου φιλοξενείται μια ασπρόμαυρη φωτογραφία: απεικονίζει μια βομβαρδισμένη πόλη και η μόνη επεξήγηση της λεζάντας είναι ότι τραβήχτηκε τον Μάρτιο, στη Μαριούπολη.

Ανάλογο πνεύμα φαίνεται πως διέπνεε και την εκδήλωση της Εθνικής Βιβλιοθήκης που πραγματοποιήθηκε τον περασμένο Απρίλιο και της οποίας οι τρεις ομιλίες αποτέλεσαν τη βάση για τα κείμενα που φιλοξενούνται στη συγκεκριμένη έκδοση. Το κίνητρο του όλου εγχειρήματος το εντοπίζει κανείς στο «Προλόγισμα» του Σταύρου Ζουμπουλάκη: «Κάνουμε αυτή την εκδήλωση πιο πολύ σαν νεύμα φιλίας και συμπαράστασης προς τους συνανθρώπους μας της Ουκρανίας», έλεγε τον Απρίλιο ο πρόεδρος του Εφορευτικού Συμβουλίου της Εθνικής Βιβλιοθήκης.

Το πρώτο κείμενο τιτλοφορείται «Εισαγωγικά στην ιστορία της Ουκρανίας» και εκφωνήθηκε από τον ερευνητή και μεταφραστή Γιώργο Τσακνιά. Διατρέχοντας την ουκρανική ιστορία προκειμένου να την αντιπαραβάλει στα επιχειρήματα του Πούτιν περί «τεχνητής χώρας», ο Γιώργος Τσακνιάς ψηλαφίζει την κοινή σλαβική καταγωγή Ουκρανών και Ρώσων και επιχειρεί να φωτίσει τα αισθήματα των πρώτων με δεδομένο ότι η πατρίδα τους είναι από εκείνες που ο ιστορικός Τίμοθι Σνάιντερ ονόμασε «αιματοβαμμένες χώρες».

Ο πρώτος σλαβικός πολιτισμός, λέει ο Τσακνιάς, τοποθετείται στην περιοχή του σημερινού Τσερνόμπιλ, μεταξύ 6ου και 8ου αιώνα μ.Χ.

Ο λαός των Ρως κατέβηκε εκεί μάλλον από τη Σκανδιναβία, κατά τον 9ο αιώνα και δημιούργησε μια κάστα ηγεμόνων, που εκσλαβίστηκε. Ο πρίγκιπας Ολέγκ δημιούργησε το 880 μ.Χ. το κράτος του Κιέβου, που διαλύθηκε από τις μογγολικές επιδρομές του 13ου αιώνα. Εκείνη την περίοδο η δυτική Ουκρανία διαφοροποιήθηκε από τους ανατολικούς Σλάβους, ενώ εκατό χρόνια αργότερα, ως κέντρο της περιοχής αναπτύχθηκε και η Μόσχα, η οποία, ακόμη και κατά τον 19ο αιώνα, αναφερόταν ως «Τρίτη Ρώμη». Ο ρωσικός πατριωτισμός συντηρήθηκε ακολούθως από τον Στάλιν, που προκάλεσε τον φοβερό λιμό της Ουκρανίας, τα εκατομμύρια θύματα του οποίου την εντάσσουν στις «αιματοβαμμένες χώρες»: ένα τραύμα που παρέμεινε ανοιχτό στη μνήμη των Ουκρανών.

SHUTTERSTOCK

«Ενα πράγμα δεν πρόκειται να αλλάξει ποτέ, στον αιώνα τον άπαντα: ο άδικος χαρακτήρας της στρατιωτικής επίθεσης, στις 24 Φεβρουαρίου 2022, της Ρωσίας εναντίον της Ουκρανίας», γράφει ο Σταύρος Ζουμπουλάκης.

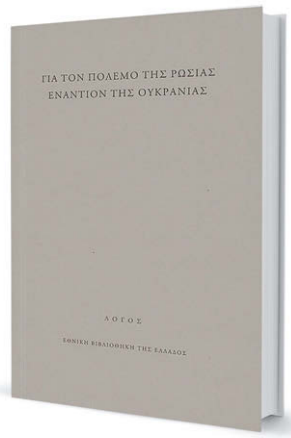

Το εξώφυλλο της διακριτικής έκδοσης της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος.

Ο Στάλιν προκάλεσε τον φοβερό λιμό της Ουκρανίας, τα εκατομμύρια θύματα του οποίου την εντάσσουν στις «αιματοβαμμένες χώρες»: ένα τραύμα που παρέμεινε ανοιχτό στη μνήμη των Ουκρανών.

Στο δικό του κείμενο, με τίτλο «Θα είναι μακρά η δοκιμασία», ο Δημήτρης Χριστόπουλος, καθηγητής Πολιτειολογίας και κοσμήτορας της σχολής Πολιτικών Επιστημών του Παντείου Πανεπιστημίου, υποστηρίζει το εξής: «Η στερεοτυπική πρόσληψη της Ρωσίας», λέει, «ως της απόλυτης ευρωπαϊκής ετερότητας, μιας Ευρώπης που δεν είναι Ευρώπη ουσιαστικά, στη μακρά ιστορική διάρκεια, ετεροκαθορίζει και στιγματίζει τη Ρωσία. Αυτό, σε συνδυασμό με την ταπείνωση που η χώρα υπέστη την πρώτη δεκαετία μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ενωσης, δημιούργησε τις κατάλληλες προϋποθέσεις για τη γιγάντωση του ρωσικού μεγαλοϊδεατισμού, ενός ακατέργαστου εθνικισμού, στη φαρέτρα του οποίου βρίσκεται η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα, δηλαδή με πόλεμο».

Αφού αναφερθεί σε διάφορα ιστορικά παραδείγματα που χρησιμοποιούνται σήμερα για να δικαιολογήσουν μια ποικιλία στάσεων απέναντι στη ρωσική εισβολή (για παράδειγμα, η Συνθήκη των Βερσαλλιών που συνέβαλε στην άνοδο του Χίτλερ, παραπέμπει σήμερα στην αποτυχία του μεταψυχροπολεμικού συμβολαίου, ωστόσο, ούτε τα ναζιστικά εγκλήματα εξηγούνται από την επιθυμία των Συμμάχων να ταπεινώσουν τη Γερμανία το 1919, ούτε η διεθνής δικαιοσύνη είναι μια ζυγαριά στη μια πλευρά της οποίας βρίσκονται πάντοτε οι Αμερικανοί), ο Δημήτρης Χριστόπουλος προειδοποιεί ότι η επόμενη μέρα του πολέμου δεν θα είναι εύκολη: αν δεν αποδαιμονοποιηθεί η Ρωσία, γράφει, «θα παραμείνει αυτό που ήταν από τα μέσα του 19ου αιώνα για τη Δύση: ο αιώνιος "άλλος" και, φυσικά, σε μια συνθήκη σαν τη σημερινή, ο φάρος έμπνευσης του πανταχού αντιδυτικισμού».

Ο Σταύρος Ζουμπουλάκης, σε ένα κείμενο με τίτλο «Η Ρωσική οδός της βίας και του πολέμου», προσθέτει στη συζήτηση το Πατριαρχείο της Μόσχας. Ο Πατριάρχης Κύριλλος, λέει ο Ζουμπουλάκης, υποστήριξε σε κήρυγμά του τον Μάρτιο, ότι η Ουκρανία, θέλοντας να ενταχθεί στη Δύση (της οποίας η παρακμή συμπυκνώνεται στο Gay Pride), συνιστά για τη Ρωσία και ηθική απειλή. Σε άλλη περίπτωση, υποστήριξε ότι η Ουκρανία, η Λευκορωσία και η Μολδαβία συνδέονται ακατάλυτα με τη Ρωσία μέσω της ορθόδοξης πίστης και άρα δεν μπορούν να διεκδικούν ανεξαρτησία. Και σε ένα τρίτο κήρυγμά του, που αναφερόταν στον Αγιο Ιωάννη της Κλίμακος, ο πατριάρχης υπογράμμισε ότι ο δρόμος της Ρωσίας είναι ένας μόνο: «προς τα πάνω».

«Οταν ο αναγνώστης θα κρατάει στα χέρια του και θα διαβάζει τούτο το μικρό βιβλίο, πολλά θα έχουν αλλάξει στο στρατιωτικό και πολιτικό σκέλος του πολέμου», γράφει στο τέλος ο Σταύρος Ζουμπουλάκης, επιβεβαιώνοντας εκείνο τον διακριτικό τρόπο των εκδόσεων της Εθνικής Βιβλιοθήκης. «Ενα πράγμα όμως», συνεχίζει, «δεν πρόκειται να αλλάξει ποτέ, στον αιώνα τον άπαντα: ο άδικος χαρακτήρας της στρατιωτικής επίθεσης, στις 24 Φεβρουαρίου 2022, της Ρωσίας εναντίον της Ουκρανίας».